Finnwatch ry 22.10.2019

Lausunto hallinto- ja turvallisuusjaostolle

Asia: HE 29/2019 vp Hallituksen esitys eduskunnalle valtion talousarvioksi vuodelle 2020
Teema: Kehitysyhteistyö

Finnwatch kiittää mahdollisuudesta lausua vuoden 2020 talousarviosta kehitysyhteistyötä koskien. Nostamme esiin kaksi huomiota.

1. Merkittävät panostukset kehitysyhteistyön finanssisijoituksiin jatkuvat, vaikka toiminnan kehitysvaikutukset ovat epäselviä

Yksityisen sektorin kehitysyhteistyöinstrumentteja on arvioitu lukuisissa ulkoministeriön teettämissä evaluoinneissa. Vuonna 2016 ulkoministeriön teettämä evaluaatio Aid for trade -instrumenteista nosti esiin, että Finnfundin tapa raportoida omaksi kehitysvaikutuksekseen kaikki rahoittamiensa yhtiöiden maksamat verot ja työpaikat ei anna realistista kuvaa toiminnan vaikuttavuudesta[1]. Finnfundin toiminnasta tehty vuoden 2018 lopussa julkaistu uusi evaluaatio totesi jälleen, että on vaikeaa arvioida kuinka paljon Finnfundin rahoittamien yritysten luomista työpaikoista ja maksamista veroista johtuu nimenomaan sen mukana olosta. Evaluaatio suositteli yhtiölle sen toiminnan kehitysvaikutusten arviointia sijoituskohteiden koko elinkaaren aikana[2].

Korkotukiluotoista laaditun evaluaation mukaan järjestelmästä puuttui asianmukainen seuranta, hankkeilla ei ollut etukäteen määritettyjä kehitysindikaattoreita ja tiedot tuloksista olivat vähäisiä tai epämääräisiä. Maaliskuussa 2019 julkaistu Suomen kestävän kehityksen politiikkaa arvioinut POLKU2030-raportti totesi, että korkotukiluotot vuonna 2016 korvanneesta PIF-instrumentista ei ole tehty valmiita rahoituspäätöksiä ja siksi on ennenaikaista sanoa, miten hyvin uusi korkotuki palvelee kehitystavoitteita. Kehityspoliittinen toimikunta näki arviossaan (2017) PIF:n mahdollisuuksina lähinnä kestävää kehitystä tukevien investointien rahoittamisen. Haasteita nähtiin kuitenkin paljon kehitysvaikutusten varmistamisesta arvoketjujen, verojalanjäljen ja paikallisen lisäarvon kehittymisen näkökulmiin. PIF:n kaltainen Suomesta tehtäviin hankintoihin sidottu apu on myös OECD DAC:n periaatteiden vastaista, eikä velkakestävyyskriteerejä ole huomioitu riittävästi. Hankkeiden nähtiin myös kuormittavan Suomen aliresursoituja lähetystöjä.[3]

---

[1] "Finnfund's reporting on its development impact is generally not weighted according to its specific contribution in larger investments and investment funds. Results and impact are reported on the investment as a whole. As other investors do the same this creates problems of double counting of investment results and development impact. To obtain a more realistic and reliable image of Finnfund's impact, its investment reporting should make clear what are the specific contributions of Finnfund and reflect them to the total achievements of the investee companies." UM, https://um.fi/documents/384998/385866/evaluation_aid_for_trade/b70e26b4-ac36-9dea-330e-7fff19cc57e3?t=1528280776881

[2] UM, https://um.fi/ajankohtaista/-/asset_publisher/gc654PySnjTX/content/riippumaton-arvio-kehitysrahoitusyhtio-finnfundin-tyo-vaikuttavinta-maa-ja-metsataloudessa?curAsset=0&stId=44227

[3] POLKU2030, https://tietokayttoon.fi/documents/1927382/2158283/LIITE+14_+AGENDA+2030+ULKOPOLITIIKKA+JA+IHMISOIKEUDET.pdf/f37f37fa-6bcf-70d2-b795-6be6a7defc7a/LIITE+14_+AGENDA+2030+ULKOPOLITIIKKA+JA+IHMISOIKEUDET.pdf.pdf

Hallitus ei ole jäänyt odottelemaan lisätietoja yksityisen sektorin instrumenttien todennettavista kehitysvaikutuksista. Jo kuluvana vuonna Finnfundille myönnettiin 210 miljoonaa euroa ei-markkinaehtoista lainaa[4]. Vakuudeton vaihtovelkakirjalaina konvertoituu automaattisesti kokonaisuudessaan yhtiön osakkeiksi mikäli yhtiön omavaraisuusaste laskee 10 prosenttiin[5].

Nyt käsiteltävässä budjetissa jatketaan yksityisen sektorin kehitysrahoitusinstrumentteja ja kehitysmaihin kohdistuvaa investointirahoitusta. Kehitysyhteistyön finanssisijoitusten määräraha on ollut vuodesta 2015 lähtien noin 130 miljoonaa euroa vuodessa, ja vuoden 2020 esityksessä taso säilyy lähes samana (129,73 miljoonaa euroa). Lisäksi korkotuki-instrumenttia rahoitetaan 25,7 miljoonalla eurolla ja Finnfundia pääomitetaan 10 miljoonalla eurolla.

Budjetissa todetaan, että kehitysyhteistyövaroin tuettavat yritykset velvoitetaan noudattamaan verovastuullisuuden ja avoimuuden kriteereitä sekä edistämään ihmisoikeuksia sekä Suomen kehityspolitiikan tavoitteita. Näissä tavoitteissa ei ole aiemmin onnistuttu, ja Finnwatch katsoo, että jatkuvasti kasvavien euromääräisten panostusten tulisi johtaa myös omistajaohjauksen terävöittämiseen.

Kehitysyhteistyövaroilla toimivat yksityisen sektorin toimijat tulee velvoittaa samanlaisiin raportointivaatimuksiin kuin muutkin kehitysyhteistyötoimijat. Raportoinnissa tulee näkyä attribuutio ja sijoituskohteiden lähtötaso, jotta toiminnan tosiasiallisia kehitysvaikutuksia voidaan arvioida. Nämä vaatimukset ovat linjassa yksityisen sektorin instrumenteista tehtyjen evaluaatioiden suositusten kanssa.

2. Pienten järjestöjen rahoitus vaarassa?

Talousarvioesitys esittää kansalaisjärjestöjen kehitysyhteistyöhön 10,3 miljoonan euron korotusta (yhteensä 75,3 miljoonaa euroa). Tämä on parannus edellisen hallituskauden aikana tehtyihin leikkauksiin, mutta on kaukana kansalaisjärjestöjen rahoituksen tasosta leikkauksia edeltäneestä vuodesta 2015 (114 miljoonaa euroa).

Vuonna 2015 kansalaisjärjestöille kanavoidusta tuesta noin 70 prosenttia kohdentui kumppanijärjestöille (sittemmin ohjelmatuen muodossa), ja loput 30 prosenttia muiden kansalaisjärjestöjen kautta. Vuoden 2020 talousarvioesityksessä todetaan, että ”merkittävin osa määrärahoista kohdennetaan suomalaisten kumppanuusjärjestöjen kautta ohjelmatukena”, mikä viittaa siihen, että tukea saavat pääosin vain kaikkein suurimmat kehitysyhteistyöjärjestöt, ohjelmatukijärjestöt. Tämä on omiaan herättämään huolta pienissä kansalaisjärjestöissä siitä, että pienten järjestöjen rahoituksen taso heikkenee entisestään.

[4] VNK, https://valtioneuvosto.fi/artikkeli/-/asset_publisher/finnfundille-210-miljoonan-laina-tukee-suoraan-suomen-kehityspoliittisia-painopisteita
[5] UM, https://um.fi/documents/35732/0/Finnfund+lainan+ehdot+08-10-2019.pdf/cbdb9e61-4460-d810-747c-f5d68462ccbc?t=1570529668953

Huolta herättää myös epämääräinen kirjaus kehitysviestinnän ja globaalikasvatustuen jatkosta. Käyttösuunnitelmakohdassa todetaan vain, että määrärahaa “voidaan käyttää myös kansalaisjärjestöjen Suomessa tapahtuvaan kehitysviestintään ja globaalikasvatukseen”. Viestintä- ja globaalikasvatustuen säilyttäminen tulisi mainita selkeästi budjetissa ja siihen osoitettuja määrärahoja tulisi kasvattaa.

Yritysvastuujärjestöille ei edelleenkään osoiteta budjetissa erillisiä varoja. Em. kohdassa mainittu viestintä- ja globaalikasvatustuki on monelle yritysvastuukysymyksiä seuraavalle järjestölle täysin keskeinen julkinen tuki, ja jo senkin takia instrumentin tulevaisuus on turvattava samalla kun hallitus ohjaa jälleen merkittävissä määrin kehitysyhteistyörahoitusta yksityiselle sektorille.

Helsingissä 22.10.2019

Sonja Finér
toiminnanjohtaja
Finnwatch ry